

Dkt. Marv Wilson, Manabii, Kipindi cha 13, Amosi, Sehemu ya 3

© 2024 Marv Wilson na Ted Hildebrandt

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 13, Amosi, Sehemu ya 3.

Sawa, tuombe ili kuanza saa.

Tunapokaribia mwisho wa wiki hii, Bwana wetu, tunafurahi kwamba wewe ni rafiki yetu, kwa sababu baadhi yetu hatungekuwa hapa leo bila kuingilia kati kwako maishani mwetu, hata kwa njia ambazo huenda zisionekane wazi kwetu.

Tunakushukuru kwamba Shomer Israeli, yule anayelinda, anayelinda, anayelinda Israeli, hasinzii wala kulala. Hilo limekuwa uhakika kwetu, kwa sababu tunamtumikia Mungu wa Israeli.

Tunakushukuru kwa ufunuo wako wa mwisho katika Bwana wetu Yesu Kristo, anayekuja kama Mungu wa Israeli katika mwili. Tunakushukuru kwa kufanyika mwili. Kwa mambo mengi tunayojifunza katika Biblia ya Kiebrania yana umuhimu mkubwa na hata wa mwisho. Tujalie tuisahau sisi ni nani. Sisi si kitu bila Israeli. Hatuwezi kujieleza bila Israeli.

Tulitoka katika Israeli, si wao kutoka kwetu. Na kwa hivyo, kanisani, tusaidie kuthamini, kuelewa, na kubeba nasi katika maisha yetu yote hisia ya deni kwa maandiko haya na watu hawa tunaowasoma katika fasihi ya unabii. Ninaomba hivi kupitia Kristo Bwana wetu. Amina.

Sawa, una maswali yoyote, maoni, au chochote nilichosema hadi sasa? Jisikie huru kufanya hivyo. Sawa, tunazungumzia jumbe tatu dhidi ya Israeli.

Tulizungumzia jumbe hizi tatu kila moja likianza na Shema, hapa, sikiliza. Katika sura ya 3.1 tumeanza kuzungumzia baadhi ya mambo muhimu ya ujumbe wa pili, kuanzia sura ya 4, ambapo nabii anawaita tena kwa maneno makali na ya kulaani, wanawake wa siku zake, ng'ombe wa Basha. Tena, ng'ombe warembo na wenye thamani wakitoka eneo hili hadi kaskazini mashariki mwa eneo la Bahari ya Chumvi, Bashani, Bashani, hapo ndipo kwenye ramani.

Na unaweza kuiona kwa herufi kubwa na nzito. Hiyo inahusiana na watu wa ufalme wa kaskazini. Anawahutubia.

Na eneo hili la Bashani lilikuwa karibu na kabila gani walipoingia katika nchi ya ahadi? Nusu kabila la Manase, unakumbuka? Aliishi pembezoni kabisa mwa eneo la Bashani. Baadaye eneo hilo liliitwa Golanitis wakati wa kipindi cha Warumi. Leo tunaliita

Golani katika lugha ya Boston Globe, Milima ya Golani, ambayo ni aina ya eneo la ulinzi linaloangalia eneo la Ashuru ambapo Israeli inashikilia mpaka wake wa kisasa.

Eneo hili lilikuwa maarufu kwa ng'ombe hawa waliothaminiwa katika ulimwengu wa kale. Kwa hivyo, wanawake hawa, katika ng'ombe wao waliolisha katika eneo hilo, walipenda tu kujitunza, bila kujali, kama mstari wa 1 unavyosema, maskini, na wahitaji. Walikuwa watawala katika ngazi mbili.

Walikuwa ng'ombe, lakini pia waliwatawala waume zao. Haya, niletee kinywaji. Hii ni aina ya mabadiliko ya majukumu kama yalivyokuwa nyakati za Agano la Kale.

Kwa hivyo, katika raha yao na anasa zao, ufalme wa kaskazini ulikuwa ukiporomoka. Utajiri una mwelekeo wa kuharibu mataifa kwa sababu watu wananenepa na kuwa dhaifu na kuridhika. Watu ambao wana kidogo sana, mara nyingi sana, wanapaswa kwa uzito sana, kutoka moyoni mwao, kumwomba Bwana mwema kuhusu mahali ambapo mlo wao unaofuata unatoka.

na wana uwezekano mkubwa wa kuwa wazi kwa Mungu kwa sababu wao ndio wasio na mali katika jamii. Amosi anabeba mwenge kwa ajili ya watu hawa. Tena, tunahitaji kumsoma Abraham Heschel kuhusu manabii kwa sababu anafanya kazi nzuri sana akitusaidia kuelewa kilichokuwa muhimu kwa manabii.

Huzuni ya Mungu iko kwa watu ambao mara nyingi hupuuzwa katika jamii, wakitawaliwa na tabaka la juu linalojiondoa kutoka kwa mahitaji ya wale walio karibu nao. Sasa tunakuja na kwa ajili ya kesi ya kejeli au kejeli. Njoo Betheli na uasi.

Je, unaweza kuja nami kwenye Nyumba ya Wanafiki Jumapili asubuhi? Kama ningekuomba ujiunge nami huko, je, ungeelewa kwamba nilikuwa nikikualika kanisani? Lakini aina hii ya ucheshi, kejeli, au kejeli ndogo iliyokusudiwa ni kinyume cha kile inachokuomba ufanye. Huo ndio uzuri wa Biblia kama kazi ya fasihi.

Hapa kinyume cha mstari halisi, maana halisi ya maneno. Njoo Betheli na uasi. Hei, hii ilikuwa kitovu kikubwa cha kulia kwenye mpaka wa kusini wa ufalme wa kaskazini kwa ajili ya ibada ya kipagani, mahali patakatifu pa Amazia.

Na kwa hivyo, watu walikuwa wamejitoa sana kwa ibada ya sanamu, anawasihi waendeleo na kejeli hii kali. Wito wa kujiondoa kwenye ibada tupu za mahali patakatifu pa Israeli. Kwa namna fulani katika roho ile ile ya nabii Eliya, kumbuka aliwadhahi manabii wa Baali juu ya Mlima Karmeli.

Mbona usipige kelele zaidi? Labda ni kiziwi. Labda ameenda kwa John, ambayo ndiyo hasa maandishi yanasema. Labda amelala.

Na hivyo, Eliya anamdhihaki, anamdhihaki, na kumdhihaki Baali. Na manabii wa Baali wanapojifanya wazimu wa kinabii, wakimwita Baali, tujibu. Hapana.

Kwa hivyo hili hapa tatizo kwa nabii. Watu walikuwa wakitekeleza matakwa ya kisheria, lakini hapa ndipo makuhani wanapogongana na manabii. Na tutaona hili mara nyingi katika kozi.

Makuhani walikuwepo ili kuangalia sherehe, kukagua wanyama, vipimo vya sherehe, kwamba zilifanywa ipasavyo na kadhalika. Lakini msisitizo ulikuwa juu ya za nje. Manabii wanakuja na kusema unaweza kufanya mahitaji yote ya kisheria nje, lakini ikiwa moyo wako uko sahihi, ikiwa unafanya hivyo kwa roho mbaya ikiwa hakuna teshuva au toba.

Kwa hivyo, roho ya ibada ya kujitakia, inayochapishwa na kutangazwa mbele ya watu, kwa raha na anasa, Mungu anataka kitu cha ndani zaidi. Na ikiwa sherehe za nje hazielekezi kwenye uhalisia wa ndani, ni za bandia, ni za bandia, ni za kujisifu, si za kweli. Ni kama kuvaa bendi ya harusi na kutokuwa mwaminifu.

Ni kama kubatizwa katika ibada ya Kikristo na maji yote, maji mengi, na kutoka nje na kuishi maisha ambayo hayabadilishwi na roho ya Mungu. Kunaweza kuwa na ishara ya nje, lakini lazima kuwe na uhalisia wa ndani ili kuendana nayo. Wasiwasi huu basi, katika Agano Jipya, ni kitu ambacho tayari kinapatikana katika Agano la Kale.

Dini ya nje haitoshi. Kwa hivyo, anazungumzia, katika 4.4, jinsi wanavyotoa dhabihu na zaka, aina zote za sadaka. Anasema, mnapenda kufanya mambo haya, lakini mimi nilikupa usafi wa meno.

Sasa, maana ya usafi wa meno ni nini? Katika ulimwengu wetu wa kisasa, ni kwenda kwa mtaalamu wako wa usafi wa meno na kusafishwa vizuri. Nimesema mara nyingi, ufafanuzi bora zaidi katika Biblia ni Biblia. Hilo ndilo jambo zuri kuhusu ushairi.

Soma mstari unaofuata. Unaelezea usafi wa meno ni nini. Ikiwa Mungu atasafisha meno ya watu, atawanyima mkate.

Kwa sababu ndivyo mstari unaofuata unavyosema, kutakuwa na ukosefu wa mkate katika sehemu zako zote. Kwa hivyo meno yako hayatakuwa na kitu cha kufanya kazi.

Kwa hivyo, Mungu, kwa namna fulani hapa, alileta njaa. Na angalia mantra inayojirudia, msemu uleule, ingawa ulikuwa na aina fulani ya njaa. Na mambo haya yote, kwa njia, yanatoka katika maumbile.

Huyu ni nabii wa asili, anayeishi huko nje na makundi ya kondoo na ng'ombe. Lakini hamkurudi kwangu. Jambo la pili katika 4:7, nilizuia mvua wala mvua.

Kwa kweli kuna mhusika katika Agano la Kale anayeitwa geshem, ambalo ni neno la Kiebrania la mvua. Kama uko katika Israeli ya kisasa leo, ungesema, geshem

iliyoongozwa, mvua inanyesha. Mungu alizuia mvua hii, ambayo ni muhimu sana kwa mazao na kwa tija ya ardhi, hasa ikiwa kungekuwa na mavuno.

Na bado, Israeli hawakumrudia. Katika mstari wa 9, anazungumzia kuhusu ukavu, au ukungu, ambao ulikuja kuharibu bustani. Hakuna matokeo ya mwitikio wa Israeli.

Unaona hapa kwa nini ibada ya Baali, kwa nyuma, ni muhimu sana. Ikiwa Baali anakutunza, yeye ni Mungu wa asili. Usijali kuhusu njaa, usijali kuhusu ukame.

Yeye ndiye Mungu wa hali ya hewa. Analeta maji kutoka Bahari ya Mediterania. Usijali kuhusu mazao yako kuharibika au mapigo yoyote.

Baali atawatunza nzige na kuwaondoa mgongoni mwako. Kwa hivyo, Israeli iko hatarini sana hapa katika maeneo haya. Kwa hivyo, mapigo haya, au magonjwa ya mlipuko, au mambo kama tauni yaliyotokea Misri yaliyosababisha magonjwa.

Na kisha Mungu, hata kupitia tetemeko la ardhi, aliwaangamiza baadhi yao. Je, hili ndilo tetemeko la ardhi lililotajwa katika 1:1? Hatujui. Linaweza kuwa.

Lakini anatumia mfano wa Sodoma na Gomora ambazo kwa namna fulani zilipinduliwa ghafla, zikaharibiwa. Wanaakiolojia hadi leo, kwa njia yoyote ile, hawajapata miji ya Sodoma na Gomora, ambayo inaleta majadiliano ya kuvutia sana miongoni mwa wanaakiolojia. Miji hiyo miwili chini katika eneo hilo la volkeno la Bahari ya Chumvi, sehemu ya shimo kubwa na ufa katika dunia nzima.

Walipinduliwa. Na anatumia sitiari hii ya kuvutia, ambayo Abraham Joshua Heschel anatumia mwenyewe. Na inatoka moja kwa moja kwa Amosi.

Heschel alikimbia Poland wakati vifaru vya Nazi vilipokuwa vikiingia. Na akaenda Uingereza, akakaa miezi michache Uingereza. Alikuwa Marekani mwaka wa 1940, akafundishwa Cincinnati kuanzia mwaka wa 1940 hadi 1945.

Kisha, alipata wito wa kwenda New York City kwenye Seminari ya Theolojia ya Kiyahudi ya New York, ambapo akawa msomi wa kwanza Myahudi kualikwa kwenye kitivo cha seminari ya theolojia ya Kiprotestanti, Seminari ya Muungano, ambayo Dietrich Bonhoeffer alikuwa amehitimu.

Na Heschel alibaki hapo hadi kifo chake mnamo Desemba 23, 1972. Lakini Heschel akiwa na wanafunzi wake, na kama alivyokuwa akitoa hotuba na kuandika, alijielezea kama chapa iliyonyakuliwa kutoka kwenye moto. Hivi ndivyo alivyojielezea.

Na ukigundua katika 4:11, hiyo ndiyo picha ya mabaki haya, kama kijiti kinachowaka kilichookolewa kutoka kwa moto. Na tetemeko hili la ardhi, chochote kile

kinachorejelewa, hasa kuhusiana na Ufalme wa Kaskazini. Kama vile kipande cha kuni kinachowaka kingechukuliwa kutoka kwa moto.

Na kama vile huko Sodoma, walikuwa wamepona kidogo tu kwa njia ya kimiujiza ya Mungu. Hata hivyo, hata kwa neema na rehema hii, watu hawa hawakugeuka na kurudi. Tena, neno letu la Kiebrania la toba linatokana na neno hili, rudi.

Sasa kuna tofauti katika Agano Jipya unapotaka kusema tubu. Metanoeo ni wazo la kubadilisha mawazo yako kuhusu mambo, kihalisi kabisa. Katika Biblia ya Kiebrania, ni kufanya mabadiliko, kufanya 180, kurudi nyuma, kurudi ndio wazo.

Kwa maneno mengine, acha dhambi zako, mrudie Mungu anayekupenda kwa imani, na uendeleo kutembea katika njia ya uzima. Lakini ni wazo la kugeuza kisogo kitu, kuacha kibaya, na kugeukia kulia. Sura ya tano inaanza ujumbe wa mwisho dhidi ya Israeli.

Na kwa kweli ni moja inayoenea kwa sura mbili, tano na sita, ambapo anataja baadhi ya dhuluma katika Israeli. Na tena, kuna msisitizo juu ya maombolezo juu ya matatizo ya Israeli, dhambi zake zilizowekwa wazi. Anawaonya kwamba 721 inakuja.

Sikilizeni neno hili, 5:10, Nyumba ya Israeli, ufalme wa kaskazini unakaribia kuanguka. Na pengine anapata uinjilisti kama Agano la Kale linavyopata mahali popote, hakika katika manabii. Kwa sababu unaanza kusoma katika maandishi hapa kwamba Mungu anaomba kwa shauku kwa Israeli ili waepuke Waashuri kuingia.

Na wanafanyaje hivyo? Kwa kumtafuta Mungu Mwenyewe. Kwa maneno mengine, msitafute vitu vinavyowaangamiza. Nyumba zenu za majira ya joto, vitanda vyenu vya pembe za ndovu, kuridhika kwenu, kutokuwa na wasiwasi kuhusu wale walio karibu nanyi.

Lakini nitafuteni mimi na muishi. Kuna tofauti, unaona. Anasema dini ni ya mtu binafsi.

Ni uhusiano. Nitafuteni na muishi. Sasa ndiyo maana Wakristo wanahitaji kuanza masomo yao ya Biblia kwa kutumia Agano la Kale.

Kwa sababu sisi hufanya kazi kila wakati kuanzia uhusiano na mtu, kunitafuta na kuishi, hadi swali la pili, ambalo ni, sawa, niambie sasa jinsi ya kuishi. Ukishaanzisha uhusiano huo kwa agano kwa imani kupitia neema ya Mungu, swali linalofuata ni, ninawezaje kukufurahisha? Nifundishe jinsi ya kuishi. Na hapo ndipo Neno la Mungu linapoanza.

Hapo ndipo mafundisho, Torati hutoa mwongozo, maelekezo, mwongozo wa maisha. Kwa hivyo, wito huu wa Mungu asitafute dhabihu zaidi, bali kumtafuta Yeye binafsi,

ndio ufunguo wa kuelewa Maandiko. Unapoweka sheria, mahitaji, na mambo yote maalum, matarajio ya dini ya nje mbele ya moyo yana uhusiano wa upendo na yule anayemwita huyo kwa neema katika uhusiano, mambo mengine yote ni magumu sana na watu watayakataa.

Huu ndio ufunguo wa kutumikia kwa sababu unataka, si kwa sababu unalazimika. Na ikiwa dini inakuwa sharti la nje tu linalowekwa kwa watu, ni lazima. Ukitaka kuwa wa kundi hili, basi lazima utoe hiki, hiki, hiki.

Pale Yesu anapokuja na kujenga juu ya utamaduni huu wa kinabii na kusema, tazama, hei, huanza moyoni. Na kama huna moyo huo wa upendo, shauku kwangu, kama nilivyomwandikia Musa na watu wake, Yesu anasema, ninaunga mkono kile Musa alichosema. Mpende Mungu kwa nguvu zako zote, kwa moyo wako wote, kwa roho yako yote.

Mpende Yeye kabisa kwa yote uliyo nayo. Na kuanzia hapo tutaenda kwenye mlalo sasa kwa kuwa tuna wima ulionyooka. Unampenda Mungu, huu ni uhusiano.

Mtafuteni Mungu, nanyi mtaishi. Na kisha mambo mengine yataenda sawa. Kwa hivyo, ondoa Betheli kwenye orodha yako, 5:5.

Betheli ilikuwa mojawapo ya vituo vya ibada vya ibada hii isiyo na huruma. Toa alama Gilgali kwenye orodha yako. Kwa nini Gilgali ni Gilgali?

Kwa nini hilo liliorodheshwa? Ni nini kilitokea Gilgali? Je, kuna yeyote anayekumbuka? Kulikuwa na muujiza wa miaka 40 jangwani. Israeli walitangatanga, Mungu aliwapa kile kilichokuwa chakula, mana. Kisha Israeli wakapiga kambi ng'ambo ya Mto Yordani, karibu na Yeriko.

Muujiza wa miaka 40 ulikoma, walianza kula mazao ya nchi, walisherehekea Pasaka. Ndiyo maana tunajua ushindi ulikuwa katika majira ya kuchipua ya mwaka, wakati wa Pasaka. Wakati huu wa mwaka unakuja, wakati Yordani inafurika kingo zake, Machi na Aprili.

Israeli wanavuka na mahali pa kwanza walipopiga kambi ni Gilgali. Mara tu wanapoingia katika Nchi ya Ahadi. Kwa kweli, waliweka mawe hayo 12 ili kukumbuka kuvuka Yordani huko Gilgali.

Sasa mawe ni muhimu sana katika Biblia, hata kama unaenda Israeli ya kisasa. Unaona marundo ya mawe yaliyotawanyika kote nchini. Inaweza kuadhimisha vita vya kisasa vya mizinga ambapo watu wengi walifariki.

Miamba kwa kawaida hutumika kukumbusha kitu. Na kama vile umeona Orodha ya Schindler, ambayo ilirekodiwa kwenye Makaburi ya Wazee wa Kanisa huko

Yerusalemu. Unaona nini? Watu kadhaa wakiwa wamesimama mstarini wakiwa na mawe mkononi, tayari kuangusha moja ya hayo kwenye kaburi la Oskar Schindler.

Kuangalia bonde la kusini linalozunguka Yerusalemu. Tena, kuadhimisha ziara ya kaburi. Na katika kisa hiki, mtu aliyeingilia kati, ingawa maisha yake ya maadili yalikuwa mabaya sana.

Kwa upande wake binafsi, aliwaokoa takriban Wayahudi 1100 wakati wa Mauaji ya Kimbari. Na kwa hivyo, unamkumbuka mtu kama huyo. Kwa hivyo, marundo ya mawe 12 yanawakumbusha Israeli Mungu mwaminifu kwa makabila 12.

Na hivyo, hii ikawa chombo cha kufundishia vizazi vijavyo. Na tunapofanya Pasaka pamoja, unapata hisia ya jinsi Wayahudi katika kila kizazi kipya wanavyopaswa kutumia Pasaka kama chombo cha kufundishia watoto wao. Inasema katika Kutoka 13 kwamba wakati mwanao anapokuja kwako na kukuuliza, mambo haya yanamaanisha nini? Kisha unawaambia, Haggada ni simulizi, simulizi, hadithi.

Haggadah itakuwa mahali pa kila mtu, ambayo ni hadithi ya Kutoka. Kitabu cha kiliturujia cha masomo na mashairi na maandiko na nyimbo zinazosaidia kusimulia hadithi ya Kutoka. Na hivyo, unakula historia, na kila kitu kilicho mezani kinakumbuka kitu.

Inakuwa kifaa cha kufundishia kinachoonekana sana na chenye hisia nyingi, unakinusa, unakionja, na unakifundisha. Unapokumbuka kwa njia ya siri kile ambacho mababu zetu walipitia. Sasa hiyo ni kwa Wakristo.

Hatuendi kwenye sherehe ya Pasaka ili kuona kile Mungu alichowafanyia mababu wa watu wengine. Hawa ni mababu zetu. Je, umesoma 1 Wakorintho 10? Mistari ya ufunguzi.

Paulo anaandikia kanisa la Kigiriki huko Korintho. Na anawaambia watu hawa kwamba mababu zao walipitia Bahari Nyekundu. Mababu zetu.

Paulo hasemi hivyo kwa njia ya kibaba; ni watu wangu waliookolewa. Mara tu unapokuja kwenye imani, familia ya Ibrahimu inakuwa familia yako. Wagalatia 3:29 Mashujaa wa imani ya Israeli wanakuwa familia yako ya waaminifu.

Je, umesoma Waebrania sura ya 11? Na hivyo, unaingia katika familia mpya kabisa ya mahusiano. Hawa ndio watu ambao, kwa upendo wa ajabu wa Mungu, tunapandikizwa ndani yao, kama Paulo anavyosema katika Warumi 11, katika muunganisho wa mzeituni. Mzeituni ni sitiari kwa Israeli.

Na kwa hivyo, mizizi ya ndani kabisa ya mti huo wa mzeituni iliyojaa imani ni watu tunaofunza katika kozi hii, wanaotulisha na wanaotutegemeza.

Inashangaza, neno ambalo Paulo anatumia katika Warumi 9-11 ni neno maalum la Kigiriki linalotumika katika kitabu cha Ruthu. Linasema tunalishwa na mzizi huu mnono wa mzeituni, utomvu huu unaofufua wa mzeituni. Tunalishwa nao.

Neno hilo hilo linatumika katika Luka kwa mtoto aliye kwenye matiti ya mama yake. Na Dkt. Luke, ambaye ni mwerevu sana katika mambo ya aina hii, akiwa daktari, ambaye huzungumzia zaidi kuhusu wanawake, kwa njia, kuliko wainjilisti wengine wowote, anasema kwamba hii ni msaada wa maisha. Hiki ndicho kinachotutegemeza, kinatulisha, na kutuweka hai.

Jambo la kusikitisha kanisani leo, na ingawa unajua mimi ni kichaa kwa mambo haya na nina shauku kwa mambo haya, jambo la kusikitisha kanisani leo ni kwamba watu wengi huwaona Wayahudi katika historia yote ya Agano la Kale kama hiari, kama vile Jimmy alivyo kwenye koni ya aiskrimu, badala ya msingi wa imani yao ambayo wanaipata. Una uelewa mdogo sana, wa juujuu, na usio na kina kuhusu imani ya Kikristo bila familia yetu, ambayo imani yetu ilikua kutoka kwayo. Na familia ya Israeli ilikuwa na heri na hasara zake kama mimi na wewe.

Mungu alilazimika kuwaonyesha mambo, na historia hii ndefu ina manufaa sana kwetu. Kwa hivyo, anasema, msiende kwenye vituo hivi vya kipagani.

Tena, anasema, kama alivyofanya katika 4:4, 4:6, mtafuteni Bwana nanyi mtaishi. Kisha nabii anatamka maneno yanayouma uimara wa siku zake. Katika mstari wa 10, watu wa siku za Amosi wanamchukia yeye akemeaye langoni, wanamchukia yeye asemaye kweli.

Nabii alikuwepo kuhubiri neno la Mungu, na maneno hayo mara nyingi yaliumiza. Na Amosi alikuwa akishambulia nini? Naam, alikuwa akiwashambulia watu waliokuwa wameketi langoni. Hapo ndipo miamala ya kibiashara ilipoendelea, mambo ya kisheria yalifanywa kwa sharti na waandishi waliokuwa wameketi langoni.

Ndoa zilifungwa na wazee waliokuwapo. Na nabii angekuja na angewapinga wale watu ambao katika mstari wa 12 walikuwa wakichukua payola. Walikuwa wakichukua rushwa.

Nilikuwa na makala huko nyuma sana, nadhani ilikuwa mwishoni mwa miaka ya 60, iliyochapishwa katika Christianity Today inayoitwa Prophets, PROPHETS, and Green Palms. Watu waliowalipa watu ili kupotosha haki. Na kuna mengi katika Biblia, hata katika Sheria ya Musa, ambayo inasema msipotee macho na rushwa.

Kwa hivyo, Amosi amesimama juu ya mabega ya Musa, habuni dini mpya. Anasema, ninyi mnaowatesa wenye haki, mnaopokea rushwa, na kuwageuza wahitaji langoni. Wito ni kutafuta mema, si mabaya, ili mpate kuishi.

Chukieni uovu na pendeni mema. Hii tena, kwa mtindo wa telegramu sana, inatupa falme mbili kubwa duniani. Ufalme ambao ni wa mema, unaoendelea duniani, na ambao tunaweza kufanya mambo ya kujenga.

Na nyingine, ufalme wa uovu. Wito ni kusimamisha haki langoni. Mstari wa 15.

Hii ndiyo sababu Wayahudi wengi hadi leo wanaingia katika sheria. Wanaingia katika kuwa wakili. Kutafuta haki duniani.

Kwa sababu wanasoma manabii na wanatambua msisitizo muhimu hapa wa kuwa mtetezi wa haki, mwisho kabisa wa sura ya 5 ni kifungu cha kawaida ambacho hupaswi kusahau kamwe. Kutakuwa na mambo mengi utakayosahau kuhusu manabii ikiwa hutayaimarisha haraka.

Lakini tena, ujuzi wa Biblia ni kazi ya maisha yote. Na kila tunapoipitia tena, kurudiarudia ndiyo mama wa kujifunza. Lakini kifungu kimoja tena na tena utahitaji kukirudia.

Hakuna vifungu vingi katika manabii wadogo ambapo Mungu anazungumza katika nafsi ya kwanza. Na anafanya hivi katika sehemu ya mwisho ya sura ya 5. Atafanya hivi pia kwa mwenzake Amosi, Hosea. Lakini hapa anawaambia watu waanze na mstari wa 18, namaanisha, ole wenu ninyi mnaotaka Yom Yahweh.

Nitazungumzia hilo tena tutakapomfikia Yoeli. Siku ya Bwana ndiyo watu katika ufalme wa kaskazini waliyotaka—umati.

Siku ya Bwana ni nini? Haya, tuna maadui hawa wote waliotuzunguka. Na tishio hilo kubwa la Waashuri liko pale mashariki. Siku ya Bwana ni kwamba sisi, watu wa agano la Mungu, tutathibitishwa.

Tutaokolewa mbele ya adui zetu. Tuleteeni. Tunataka Siku ya Bwana.

Hii ilikuwa theolojia maarufu. Sisi ndio watu wazuri. Na kila mtu mwingine ni mshindwa.

Mungu huyu ambaye angeingilia kati historia na kurekebisha makosa na kuanzisha haki mbele ya dunia nzima. Amosi anasema, nini? Je, kweli mnataka Siku ya Bwana? Je, mnafikiri Siku ya Bwana itakuwa ya kupendeza? Amosi, sasa katika mtindo wake wa kishairi, anatumia sitiari hizi kuu. Hapana, Siku ya Bwana kwenu angalau itakuwa giza.

Haitakuwa nuru. Taa zinazimika. Ni kama vile unamkimbia simba.

Na , bila shaka, Amosi alipenda sitiari hiyo. Unamkimbia simba na ni nani aliye karibu kukutana nawe? Dubu mkubwa. Kwa hivyo, unafikiri umetoka kwenye matatizo? Hapana.

Ni kama mtu anayeegemea ukutani, Amosi anasema hapa katika sura ya 5. Anaweka mkono wake ukutani na anaenda, ouch! Kuna nyoka aliyejikunja kwenye mwamba au shimo dogo ukutani pale ambapo miamba hukusanyika na inamuuma. Hiyo ndiyo Siku ya Bwana itakayokuwa. Kwa kifupi, Siku ya Bwana itauma.

Lakini si jambo dogo katika hatua hii dhidi ya maadui wa watu wa Mungu. Hukumu huanza katika nyumba ya Mungu. Hii ni mada ambayo manabii wanaipinga.

Safisha fujo zako mwenyewe. Mungu anapendezwa na maisha yako ya haki. Na hivyo Siku ya Bwana itakuwa giza kwa ufalme wa kaskazini ikiwa hutakuwa na toba ya kimungu na mabadiliko ya matendo yako.

Sasa Mungu anaingia katika mzozo mdogo. Kwa kweli, karibu inapingana na kila kitu unachosoma katika Sheria ya Musa ambacho Mungu hakukitetea tu, bali pia alikifanya kama sehemu ya wajibu wa agano. Na sasa Mungu anasema, Nachukia, nazichukia sikukuu zenu.

Sikukuu za Israeli, Sukkot, Pasaka, Shavuot. Sifurahii mikutano yenu mitakatifu hata kama mnanitolea Ola yenu, sadaka zenu za kuteketezwa nzima.

Micha yako, sadaka zako za nafaka. Ambapo keki za nafaka zinaonekana kama ganda la pai. Mwezi Mei au Juni, wakati wa msimu wa mavuno.

Sukkot ni, samahani, Shavuot ni wakati ambapo sadaka za nafaka zilitolewa maalum. Mungu anasema sitakubali. Shalomim yenu, sadaka zenu za amani, sadaka hizi za ushirika.

Ambapo kuhani aliketi na kula na mtoaji. Sikubali haya. Kimsingi, anaiba sheria yote ya Kilawi.

Kwa ajili ya ibada kuzunguka maskani au hekalu. Niondoleeni kelele za nyimbo zenu. Ondoa kitabu cha Zaburi.

Kwa sababu Zaburi ni nyimbo zilizowekwa kwa ajili ya muziki unaoambatana na nyimbo. Na muziki mwingine. Ondoa mambo haya.

Sitaki kusikiliza wimbo wa vinubi vyenu. Na kisha mstari wa 24 unakuwa mmoja wa maandiko yaliyoandikwa katika Biblia nzima. Kisha anaenda kwa kinyume, kwa lakini.

Haki, sheria, itiririke au itiririke kama maporomoko ya maji. Na tzedakah, haki, kama kijito kinachotiririka kila wakati. Kama vile Heshu angekuambia au kweli anavyokuambia katika kitabu chako kuhusu manabii.

Haki na haki mara nyingi huunganishwa pamoja kama mapacha. Hasa katika fasihi ya kinabii. Na haki ni zaidi ya kumpa mtu mwingine haki yake kwa ukali.

Au kile wanachostahili. Lakini haki, Heshu anaonyesha pia, inahusiana na huruma inayowaka inayohusiana na tendo la haki. Ambapo haki inaweza kuwa upatanisho, na iko katika utamaduni wa Kiyahudi wa Biblia ya Kiebrania.

Sio tu kile ninachostahili kupata, kile kilicho sawa, sahihi na kinachofaa. Kwangu mimi, pia ni kile kinachofaa kwa mtu mwingine. Ni barabara ya pande mbili.

Na Heshu anaeleza hilo kwa uzuri na ufanisi katika kitabu chako cha kiada. Lakini unapokuwa mtu mwenye haki, neno hili haki, kama Heschel anavyoonyesha katika miktadha mingi, pia linamaanisha moyo wa mtu anayefanya hivi. Hisia zao za huruma na huruma kwa wengine zinazowaongoza kutaka kuwa wa haki.

Kwa sababu ni kutokana na wema uliozaliwa moyoni mwa mtu kwa mwingine. Kwa hivyo, maandishi haya yenye alama yanayosema hii ni dini ya kweli. Sio sherehe zaidi, sio ibada zaidi.

Sawa, je, manabii wanapingana na makuhani? Ndiyo na hapana. Amosi hakanushi kila kitu katika Torati. Amosi anakanusha watu waliokubali Torati wakidhani kufanya matakwa ya nje, sherehe, na ibada kulitoshia.

Bila ya ndani kuonyesha uhalisia wa nje, ni bandia. Sio halisi. Kwa hivyo, kutumia lugha, ni ya kutia chumvi.

Ni kupita kiasi. Ni kupita kiasi. Kwa hivyo, husomi Biblia kihalisi kila wakati.

Ikiwa mtu yeyote atakuuliza, unasomaje Biblia? Jibu ni kamwe. Mimi huisoma kihalisi kila wakati. Nadhani jibu linalofaa zaidi lingekuwa ni kujaribu kusoma Biblia kwa uaminifu kulingana na maana yake ya muktadha.

Ambayo ni wazi inakumbatia mifano mingi ya usemi. Na kila aina ya fasihi lazima isikike katika muktadha wake dhidi ya kitabu. Katika hali hii, kile ambacho Amosi anazungumzia kwa shauku katika marekebisho.

Na hilo ndilo tatizo hata kwa nyaraka za Agano Jipya. Mojawapo ya vitabu kuhusu Agano Jipya humwita Paulo mwanatheolojia wa kazi. Ukichukua mawasiliano ya Wakorintho, Paulo alihitaji kuingia humo, na alikuwa na kazi.

Na alikuwa na matatizo fulani ambayo ilibidi ayasahihishe na kuyapinga. Lakini ukifikiria hilo na kuyafanya matatizo hayo yote kuwa sahihi katika kanisa moja la mahali, kile utakachopata katika kila kanisa, sivyo ilivyo. Hizi ni hali halisi za maisha ambapo ukweli wa Mungu kupitia mtume ulipaswa kuzungumziwa katika hali hizo.

Lakini pia wakati huo huo unapaswa kuchukua mafundisho mapana zaidi ya kikanuni. Utamaduni wa wakati huo. Agano ambalo kitu kimeandikwa.

Machapisho ya siku hizo yasiyo ya kisheria au yasiyo ya kibiblia. Ili kukusaidia kuweka hilo katika muktadha ulio wazi zaidi. Sasa katika sura ya 6, kuna mfululizo mwingine wa ole.

Ole maradufu. Kwa sababu tena, ya matajiri wa Yerusalemu wanaojitosheleza. Ole wao waliostarehe katika Sayuni, walio salama katika milima ya Samaria.

Tena, wito huo ni dhidi ya kuridhika. Sijui kama nimewahi kusikia mahubiri kuhusu kuridhika. Lakini watu wengi wangukuambia hawajali.

Watu walio katika milima ya Samaria. Na hapa Samaria, bila shaka, ni ngome ya ufalme wa kaskazini ambapo Amosi anapatikana. Na pale Samaria, mji mkuu.

Ambayo kwa njia, ilichukua miaka mitatu kuiangusha. Mara tu jeshi kubwa la Waashuru lilipoingia na kuanza kushambulia chini ya Shalmaneser V. Na hatimaye likachukuliwa chini ya Sargon II. Lakini watu walihisi salama sana.

Imekaa juu pale juu ya Samaria, baadaye ikaitwa Sebastia. Na siku iliyo wazi, kutoka juu ya Samaria, unaweza kuona Bahari ya Mediterania. Hii ni Samaria.

Ambapo leo, Wasamaria wanaishi kwenye miamba hiyo. Watasherehekea Pasaka katika wiki chache zijazo tunapoingia katika msimu wa masika wa mwaka.

Bado wanatoa dhabihu za wanyama kulingana na sheria ya Musa. Hawajawahi kuondoka katika eneo hilo. Wanaishi kwa sheria ya Musa pekee.

Ndoa nyingi za watu wa mataifa mengine. Nina picha katika ofisi yangu ya kuhani mkuu Msamaria. Tulikuwa huko juu kufanya upigaji picha yapata miaka kumi iliyopita.

Lakini ni mahali pa ajabu. Piga katikati ya nchi, juu, mahali pa kuamrisha. Na bado, ngome hii kama ilivyoielezwa na Amosi hapa, itaangushwa.

Mji mkuu. Watu hawatahisi salama tena kwenye mlima wa Samaria.

Mantra dhidi ya matajiri tena. Mstari wa 4 wa sura ya 6. Ole wao wanaolala juu ya vitanda vya pembe za ndovu. Au wanaolala juu ya vitanda vilivyopambwa kwa pembe za ndovu na wanaolala juu ya makochi.

Unajua, huyu hapa jamaa aliyejifunika kwa vazi la mchungaji kila usiku. Na anazungumzia kuhusu hawa watu wengine waliostarehe. Ambao, kulingana na mstari wa 6, hunywa divai karibu na bakuli lililojaa.

Kwa kweli, neno analotumia hapa, bakuli lililojaa, katika mstari wa 6, ni neno lile lile linalotumika kwa vyombo vikubwa vya dhabihu hekaluni. Na anachosisitiza hapa ni ulafi wao na raha na ulafi na raha ya kiasherati na hata ulevi. Kutokunywa divai katika vikombe vya kawaida ambavyo havikuwa vikubwa vya kutosha.

Lakini sherehe kubwa za kunywa pombe. Baadhi ya wasomi wameendeleza hili kuwa aina ya tafsiri ya sherehe za kipagani. Ndiyo, alikuwa na wivu kwa sababu ya matajiri.

Sina uhakika jinsi ya kujibu hilo. Ninaweza kuchukulia kwa njia yoyote ile. Ninaweza kusema Amosi ni kama mimi na wewe, mwanadamu mwenye dhambi ambaye anaweza kuwaonea wivu wengine ambao wana vitu ambavyo ungependa kuwa navyo.

Na kusema kwamba mwanadamu yeyote anaishi maisha bila kusema, ningependa kuwa na hili wakati mwingine, je, hiyo ni dhambi? Nadhani kwa Amosi, Amosi aliona jinsi ubinafsi ulivyokuwa ukiharibu uti wa mgongo wa kiroho wa watu. Walikuwa wakifuatilia dola kuu miongoni mwa kundi hili tajiri waliokuwa wakijitenga. Mmoja, nimewahi kuwa naye, hebu tuone, mmoja amekufa sasa, mwingine anaishi kwa baiskeli kutoka chuoni.

Nimewajua watu wawili matajiri sana. Na wote wawili wana mawazo ya kujilinda sana. Hilo ni moja ya mambo niliyojifunza.

Wote wana walinzi wa mlango katika idara zaidi ya moja. Watu hawawezi kuwafikia, hawawezi kuwafikia, kwa sababu wanakuwa na wasiwasi kuhusu watu wanaotaka kujichukulia pesa zao, wanataka kulinda utajiri wao, wana ngome, kutokuwaamini watu wengine kwa sababu sababu pekee unayonitaka ni pesa zangu. Na kwa hivyo, ili kujilinda, wanajitenga na masuala yanayowaka ya mtu, mtu wa kawaida huko nje ambaye anajitahidi sana.

Hilo ni moja ya matatizo ya matajiri, ambapo ni kundi dogo sana la watu ambao hawajawahi kuishi siku hadi siku, wakiomba mlo wako unaofuata, wakishangaa utafanya nini ikiwa utaugua. Na kwa hivyo, kuna ukatili unaoanza kukua kuelekea wengine. Na wengi, bila shaka, huanza kuwadharau wengine, na, unajua, waache watu hawa wawe na shughuli nyingi na waanze kazi ndio mtazamo.

Na kisha unafunga na kufunga mlango wa ngome yako. Na hilo ndilo jibu. Na nadhani Amosi, ambaye alikuwa na uwezo huu wa ajabu kama bwana wako, na Amosi walikuwa na ujasiri wa sio tu kuwawakilisha watu maskini wa siku zake na kuzungumza kwa niaba yao, lakini pia alikuwa na ujasiri wa kwenda kwa viongozi wa siku zake.

Hakuogopa kumkabili Amazia, kama tunavyoona hapa katika sura inayofuata, sura ya 7. Na hakuogopa kuingilia kati utawala huo, na kusema dhidi ya utawala huo. Na nadhani kama Amosi angekuwa hai leo, angekuwa sehemu ya maandamano ya kisiasa. Angekuwa mrekebishaji ndani ya jamii kwa ajili ya usambazaji wa rasilimali kwa usawa zaidi kwa jamii.

Amosi anafichua kinachotokea dini inapoharibika. Kulikuwa na shughuli nyingi za kidini katika Ufalme wa Kaskazini. Aina zote za shughuli za nje.

Tuna nini leo? Ningeyaita makanisa ya hadhi ya kijamii, ambapo watu wa damu ya bluu katika jamii wameendeleza taasisi na kuweka jina lao kwenye orodha, na kadhalika. Na hupitia mambo ya kawaida, lakini tena, wako katika hali ya kutopatana na match. Waletе watoto wako wanapozaliwa kwa ajili ya maji kidogo.

Mpeleke binti yako kwenye njia ya ukumbi ili apelekwe kanisani, kisha umzike. Mtazamo wa kuwatawanya, kuwapiga, kuwatupa nje, kama wengine wanavyouita. Kanisa lipo kama taasisi.

Nadhani Amosi anapinga uanzishwaji wa dini. Ingawa hilo ni jambo la kuumiza na gumu sana, alikuwa msemaji wa maskini. Sasa, sehemu hii ya mwisho, 7 hadi 9, inashughulikia mfululizo wa maono matano ya hali ya Israeli.

Nipe manabii wengine kadhaa waliopata maono. Isaya alikuwa na maono. Isaya 6 ni maono.

Alimwona Bwana akiwa juu, ameinuliwa, ameketi kwenye kiti cha enzi. Hilo lilikuwa ni maono. Ni nini kingine? Ezekieli.

Nzuri. Ezekieli 37, sivyoy? Bonde la Mifupa Kavu. Hilo ni maono.

Na alipata maono mengine. Alipata maono. Zekaria alipata mfululizo wa maono ya usiku.

Na hapa tunafikia maono matano ya Amosi. Je, Mungu alizungumza na yeyote kati ya mababu katika maono? Ndiyo. Maono na ndoto ni sehemu ya Ufunuo.

Na ingawa huenda tusiweze kuvumilia hilo leo, hata Yoeli anasema, Mungu atakapomimina Roho wake, vijana wenu wataota ndoto. Kutakuwa na maono. Na Petro anasimama na kumnukuu Yoeli.

Kwa hivyo, tena, kuelewa mtu katika chuo hiki anayekuja kwako na kusema, Niliota ndoto, au niliona maono, ukisema, hiyo ni Agano la Kale, hatukubali. Ni ushahidi usiokubalika. Nitamuuliza Petro siku ya Pentekoste.

Anaonekana kusema, kwa namna fulani, Mungu bado anaweza kuzungumza na watu katika enzi hii mpya inayojitokeza kupitia kuja kwa Yesu na ufufuo. Tazama maono haya. Kila moja linashughulikia hali ya Israeli na hukumu inayokuja.

Katika 7:1, una nzige na kushindwa kwa mazao, ambayo ni kutokana na nzige kuingia na kuharibu nchi. Nitazungumzia mengi zaidi kuhusu nzige tunapozungumzia Yoeli. Lakini ilileta uhaba wa chakula nchini.

Maono hayo yanafuata na ombi la nabii la kuomba msamaha, ambalo katika kisa hiki hasa linafuatiwa na msamaha wa Mungu. Maono ya pili, katika mistari ya 4-6, yanazungumzia kuhusu moto unaokuja kuteketeza vilindi vikuu.

Sasa, katika ulimwengu wa kale, kilindi, kilindi cha zamani, kilidhaniwa kuwa chanzo cha maji duniani. Na hapa, kinakauka. Na kwa hivyo, maono yanaonekana kuwa ya ukame wa ghafla sana utakaokuja nchini.

Lakini tena, kuingilia kati. Ni nani mpatanishi mkuu wa kuwaombea watu wengine? Alikuwa Musa. Alikuwa mwombezi.

Kuna desturi katika desturi ya kinabii kwa nabii kuwaombea watu kuhusu Mungu. Kitendo kikubwa cha kuingilia kati kwa njia hiyo, Mungu alichukizwa sana na Waisraeli, wakinung'unika, wakilalamika, wakichukia, na wasiotii. Mungu anasema nitawaangamiza wote hapa jangwani.

Musa anasema huwezi kufanya hivyo. Anaingia mbele za Mungu. Huwezi kufanya hivyo.

Mataifa ya dunia yatasema nini? Watatufanya kuwa kichekesho. Ulijitoa kwetu. Na ingawa Mungu alitaka tu kuwaondoa watu hao wote na kuendelea na mtu mmoja, Musa, Musa anamwomba Mungu kwa niaba ya taifa.

Na Mungu anasema, sawa, si kwa sababu yao, lakini licha yao, nitawasamehe na kuendelea mbele, ambayo kwangu mimi ni habari njema ya Injili. Sisi sote, katika siku yoyote moja au tukio lolote, tunaweza kumkasirisha Mungu.

Na matarajio ya juu zaidi ambayo anaweza kutarajia kutoka kwetu sisi ambao tumeangaziwa na Neno Lake. Lakini unajua, kama Israeli, ndiyo maana tunahitaji Agano la Kale. Mungu ni mwaminifu kwako si kwa sababu yako au la katika maisha yangu, bali kwa sababu yangu.

Lakini anafanya hivyo kwa sababu Yeye ni mwaminifu kwa makusudi Yake duniani. Na ndiyo maana sidhani kama amemaliza na Israeli bado. Israeli, unaposoma manabii, isipokuwa unataka kuwa mpotoshaji mkali katika suala la maneno ya manabii na kusema, mafundisho haya yote ambayo Paulo na Yesu waliyakubali, ghafla yamekwisha.

Hatuchukulii kwa uzito tena. Inaonekana Mungu anaichukulia Israeli kwa uzito jambo moja ambalo nadhani tunaweza kuwa na uhakika nalo mwishowe. Na hiyo ni kwamba, Mungu atajithibitisha.

Kwa ujumla, aliwachagua watu hawa kwa kusudi lake duniani. Kwa hivyo kwa ujumla, atakamilisha yote hayo kwa njia fulani hapa duniani. Na kutakuwa na uwepo halisi wa Wayahudi kama manabii wa Israeli wanavyoonyesha, hasa katika sura ya 9 ya Amosi.

Kwa sababu kuna hema ya Daudi iliyoanguka ambayo itarejeshwa, na itahusisha mataifa mengine yote yanayoitwa kwa jina lake, kama mwisho wa Amosi unavyosema. Na itakuwa wakati wa baraka kubwa duniani.

Sio mbinguni, bali duniani humu. Na hivyo, muktadha huu wa kijiografia, kimwili, wa kidunia ambapo Israeli inajikuta, nadhani, unahitaji Mungu afanye kazi kikamilifu na mbegu yake kwa njia ya agano. Na hili lina pande nyingi ambazo hakuna hata mmoja wetu anayeweza kuelewa.

Lakini nadhani ni sehemu ya ujumbe wa manabii. Sawa, hiyo ndiyo itakuwa kwa leo. Nina mambo machache ya mwisho kuhusu Amosi, kisha tutazungumzia Hosea kwa wiki ijayo.

Huyu ni Dkt. Marv Wilson katika mafundisho yake kuhusu Manabii. Huu ni kipindi cha 13, Amosi, sehemu ya 3.